

Lukumummi ja -vaari -toiminta pähkinänkuoressa

LUKEMISSUJUUVUUS JA SANAVARASTO

- Suomessa lapset oppivat lukemaan tarkasti, mutta osa jää hitaiksi lukijoiksi.
- Sujuva lukeminen on tarkkaa, ilmeikästä, nopeaa ja automaattista. Epäsujuva lukeminen taas on hidasta, takertelevaa tai arvailevaa. Tästä seuraa helposti luetunymmärtämisen vaikeuksia, oppiaineiden opiskelun työläyttä sekä motivaatio ja itsetunto-ongelmia.
- Haasteita opiskeluun voi tuottaa lukusujuvuuden lisäksi myös riittämätön sanastonhallinta, etenkin muulla kuin omalla äidinkielellä opiskeleville. Sanasto on tärkein yksittäinen tekijä toisella kielellä opiskeltavissa oppiaineissa menestymiselle.
- Kirjoitetun kielen karkeaan ymmärtämiseen on 75 % tekstin sanoista oltava tuttuja, pääasioiden ymmärtämiseen 90 % ja yksityiskohtien ymmärtämiseen jopa 95 % sanoista! Kielen 1000 yleisintä sanaa opitaan automaattisesti alkeiskieliopin yhteydessä, 4000 seuraavaa vaativat työtä ja systemaattisuutta.
- Sanavaraston laajuus korreloi voimakkaasti kielitaidon eri osa-alueiden, kuten ymmärtämistaitojen kanssa.

LUKEMISSUJUUVUUDEN JA SANAVARASTON KEHITYKSEN TUKEMINEN

- Lukemissujuvuutta voi harjoittaa monin eri keinoin, mutta tärkeintä on lukea paljon. Sanavarasto laajenee keskustelemalla ja lukemalla.
- Lukumummien ja -vaarien kanssa lukiessa lapsi saa sekä harjoitusta että mallin sujuvasta lukemisesta sekä lisäksi välitöntä palautetta ja mahdollisuuden keskustella luetusta.
- Lukumummi ja -vaari -toiminta perustuu tutkittuihin yhdessä lukemisen tapoihin ja sanaston oppimista tukeviin sananselitystekniikoihin.

TOIMINNAN HYÖDYT

- Lapset saavat lisää lukukokemuksia, kannustusta ja myönteistä palautetta sekä kontaktin toiseen sukupolveen.
- Seniori-ikäiset pääsevät tutustumaan lasten lukutottumuksiin ja nykyajan koulumaailmaan.
- Koulut verkottuvat lähiyhteisön kanssa.

KÄYTÄNNÖSSÄ

- Lukumummi ja -vaari -toiminta on tarkoitettu 2.-6.-luokkalaisille lapsille, jotka tarvitsevat tukea lukutaidon tai sanavaraston kehityksessä.

ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN

- Lukumummi/-vaari on opettajan kanssa yhteydessä. Sovitaan ensimmäisestä tapaamisesta.
- Opettaja esittelee mummille/vaarille koulua sekä oman luokkansa.
- Sovitaan säännöllisestä lukutuokioajasta (esim. kerran viikossa 20–45 minuuttia).
- Sovitaan, kuinka pitkään lukutuokiot kestävät. Suosituksena on, että ne kestäisivät ainakin pari kuukautta, mielellään yhden lukukauden.

ENNEN LUKUTUOKIOITA

- Opettaja valitsee osallistuvat lapset: hitaita lukijoita, S2-oppilaita, tai lapsia, jotka muuten tarvitsevat innostamista lukemiseen ja lisää lukukokemuksia.
- Opettaja etsii yhdessä lasten kanssa sopivat kirjat.
- Opettaja varaa sopivan, mieluiten vakiotilan lukutuokiaille.
- Opettaja tiedottaa oppilaiden vanhempia sekä koulun rehtoria. Tiedottamiseen voi käyttää *Infokirjettä kotiväelle* sekä *Infokirjettä rehtorille*.

KIRJAT

- Opettaja valitsee lapsen kanssa sopivan helppolukuisen ja innostavan kirjan.
  - Ei tavoitettuja kirjoja tai oppikirjoja.
  - Jokaiselle lapselle valitaan oma kirja.
  - Yhtä kirjaa mielellään 2 kappaletta (toinen lapselle ja toinen vapaaehtoiselle).

LUKUTUOKIOT LÄHTEVÄT KÄYNTIIN

- Lukutuokiolla Lukumummi/-vaari ja lapsi lukevat kahden kesken.
- Tuokio kestää sovitun ajan esim. 20–45 minuuttia/oppilas.
- Mummi/vaari antaa lapselle kirjanmerkin sekä tarrapassin, johon lapsi saa tarran jokaisesta lukutuokiosta.
- Opettaja ja vapaaehtoinen vaihtavat lyhyesti kuulumisia ennen tai jälkeen lukutuokion.

LUKUTUOKION SISÄLTÖ

- Vaihdetaan kuulumiset ja virittäydytään lukemiseen.
- Luetaan kirjaa eri lukutavoilla, selitetään sanoja eri tekniikoiden avulla.
- Keskustellaan luetusta ja laitetaan tarra tarrapassiin.

LUKUTAVAT JA SANANSELITYSTEKNIIKAT

- Lukutuokioilla käytetään eri lukutapoja. Jos jokin tekniikoista tuntuu lapselle hankalalta, voidaan käyttää niitä lukutapoja, jotka lapsi hallitsee. Lukutavat on esitelty tarkemmin Lukumummien ja -vaarien oppaassa.
- Lukemisessa tärkeintä on päästä tekstissä eteenpäin. Jos lapsi tekee paljon virheitä, häntä voi pyytää lukemaan tarkemmin. Kaikkia virheitä ei tarvitse korjata, mutta jos sanan merkitys muuttuu, mummi/vaari voi pyytää lukemaan sanan uudestaan. Hankalimmat sanat voi lukea yhdessä.
- Lisäksi mummi/vaari hyödyntävät erilaisia sananselitystekniikoita, joiden käyttöön heidät on perehdytetty.
- Kannustus ja myönteinen ilmapiiri ovat tärkeitä!

TOIMINNAN LOPPUESSA

- Lukumummi/-vaari jakaa osallistuneille lapsille lukudiplomit.
- Opettaja ja mummi/vaari voivat halutessaan sopia ajan loppupalaverille.

Toiminta on kehitetty Niilo Mäki Instituutissa yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Suomen isovanhemmat ry:n ja Monikulttuurikeskus Glorian kanssa. Niilo Mäki Instituutti (NMI) on oppimisvaikeuksien monitieteisen tutkimuksen ja kehittämistyön yksikkö Jyväskylässä.

Lämpimästi tervetuloa mukaan toimintaan!

